

közben olykor meghökkentő, filozófiai mélységű mondatok is elhangzottak: „Itt a lét csak látszat.” Az első világháború előtt keletkezett operettlibretto szerzője az időtlen érvényű ontológiai kijelentés után a gyorsuló idő modern tapasztalatára is reflektált: „Gyerünk, gyerünk, gyerünk, mert gyors az élet.”

A harmadik – és sokáig utolsó – nagylemez a Rajna-vidéken élő Rudi kuzintól érkezett, rajta angolul, ivritül és németül énekelt Esther és Abi Ofarim; dalaik már egészen más országról és világról szóltak. A duó tagjai, Esther Zaid és Abraham Reichstadt az Izraeli Véderőben találkoztak, és katonai szolgálatuk után kezdtek el Ofarim [Ózgida] művésznéven működni.

A nyelvi, a földrajzi és a zenei tér egyaránt tágult, és a '60-as évek közepén már *rohan az idő* – miként azt Koncz Zsuzsa a Táncdalfesztivál keretében, a sebességtudomány megalapítójának, Paul Virilionak a színre lépése előtt szóba is hozta; jelenségvilágát korrektil kiábrázolva: *könyörtelen vonatán fut minden tovább*. Bár akkor még *kissrác voltam*, és nem értem fel az élet technoszociálisan és személyesen egyaránt egyre sebesebben zajló folyamához, de a hangok hullámözöne és a szövegek poézise mégis áthatott. Ahogy a sejtelmes *Gyöngyhajú lány* is; egy magamfajta kiskamasz számára maga volt a varázsos mesevilágból kivezető liminális káprázat.

Benedek Szabolcs

Négy poplemez és tíz nyugatnémet márka

Sokáig nem volt lemezjátszónk. Helyesebben volt, csak nem lehetett használni. A szüleim a nászútjukról hozták. A nászútra nem rögtön az esküvő után került sor, valamivel később, amikor én már megszülettem, persze, így sem kellett túlságosan hosszú időnek eltelnie, érkezésem viszonylag hamar követte az esküvőt, utóbbinak nem kis részben én voltam az oka. Olyannyira léteztem a nászút idején, hogy a szüleim egy lábbal hajtható, műanyag traktort is hoztak a Szovjetunióból. Mármost nekem.

Béketábor ide, baráti, nagy ország oda, nem volt egyszerű a Szovjetunióba bejutni. Az ígéret földjére sose könnyű, ez viszont talán még nehezebben is ment, mint Nyugat felé átlépni a határt. Külön útlevél kellett hozzá. A szüleim IBUSZ-utazáson vettek részt, hogy miért pont a Nagy Testvért választották, nem tudom, valószínűleg már akkor is volt bennük kalandvágy, legalábbis az utazásokat illetően, és végeredményben láthatták Leningrádot és Moszkvát, az Auróra cirkálótól az Ermitázon át a Vörös térig és a bebalzsamozott Leninig. A traktoron kívül pedig vettek egy rádiós lemezjátszót is, azt hiszem, leginkább apám örömére, noha fiatal éveiben anyám is kedvelte a zenét.

Olyan kép nincs az emlékeim között, hogy az a lemezjátszó működik. Amikor a világra eszméltem, a készüléknek csak a rádiós részét lehetett használni, a lemezjátszót nem, a túvel nem stimmel valami, talán elkopott, elhasználódott, és a KGST-együtműködés ellenére idehaza nem lehetett kapni megfelelőt. Később, hogy ne foglalja a helyet, a méretes szerkezet átkerült a nagyszüleimhez, azon hallgatták

a hétfő esti tévés adásszünet idején a rádiókabarét. Én meg valamelyik nyári szünetben náluk kísérleteztem a lemezjátszó föltámasztásával. Abban reménykedtem, hogy a honfitársaival megengedőbb lesz, úgyhogy az akkoriban szinte minden újságosnál kapható *Kolobok* című szovjet gyerekmagazinból kivágtam a lemez mellékletet – hajlékony, átlátszó műanyag lap volt az oldalak közé csúsztatva, kör alakúra kellett vágni őket, nekem tojásdadra sikerült –, azt tettem föl a tányérra. A lemez nem csak elindult, meg is szólalt, ám örömöm korainak bizonyult, a sercegő gyerekhang gyorsan pattogóra váltott, aztán a tú egy ponton végérvényesen megakadt, és onnantól a szovjet kispajtás ugyanazt a szót ismételtette, hiába tessékeltem arrébb a kart, ugyanez más barázdáknál is megismétlődött.

Kénytelen voltam végül igazat adni apámnak, amiért száműzetésbe küldte a készüléket. Pedig elég sok lemeze volt, mind ott maradt a szekrény aljában, egymásra fektetve, ami a lemezboltosok és a lemezgyűjtők rémálma. A leginkább komolyzenei korongok, nem egy szovjet nyomású, a *Melodija* adta ki őket, föltehetőleg ugyancsak az említett nászútról származtak. Illettek a cirill betűs feliratokkal ellátott készülék mellé. Azt viszont nem tudom, apám melyik korszakában hallgatta ezeket, ugyanis nem rémlik, hogy bármikor is erőteljes figyelemmel fordult volna a komolyzene felé, avagy mondjuk hangversenyekre járt. De végeredményben minden családnak vannak titkai, és gyakran ezek tartják össze a családokat, föltéve, ha nem fessegetjük őket. Az egyébként nem túl nagy lemezgyűjteménynek viszont csupán elenyésző töredékét tették ki az úgynevezett könnyűzenei korongok, aminek talán az lehetett az oka, hogy apámnak volt egy csehszlovák gyártmányú, akkor nagyon modernnek számító orsós magnója is, az ahhoz tartozó szalagok pedig pop- és rockzenei felvételekkel voltak tele, apám ezeket viszonylag gyakran hallgatta.

Az elenyésző töredéket jelentő, szám szerint négy könnyűzenei korong között a Beach Boys válogatott slágereinek kétlemezes kiadása volt. Anyám nagybátyja a háború után kitántorgott Amerikába, a hanglemezeket harminc évvel későbbi hazalátogatásakor hozta az Egyesült Államokból, direkt apám kérésére. Az enyhülés és a leszerelés jegyében a Capitol-kiadások is ott heverték békés egyetértésben a cirill betűs, szovjet *Melodija*-lemezek között. Egyszer átvittem őket az egyik haveromhoz, és elcipeltem magammal a kismagnómat is, hogy a két lemez anyagát kazettára másoljuk. A kazettát végül soha nem mertem rendesen meghallgatni, féltem, hogy apám fölfigyel rá, és mérges lesz, amiért hozzányúltam az amerikai lemezeihez.

A harmadik korong izgatta leginkább a fantáziámat: a Beatles *Abbey Road* című albuma, indiai nyomásban. A hetvenes évek elején, ha jól tudom, bizonyos vám-szabályok miatt Indiából importáltak Magyarországra nyugati pop-rock lemezeket. Közéjük tartozott ez is: a korong vaskos és nehéz, a kultikus zebrás fotót megjelenítő lemezszak időközben szétnyílt, a címke viszont egészen lenyűgözőt, a félbevágott alma belső felében erőteljes erotikus árnyalatot véltem észrevenni. Ezt a lemezt is átvittem a haveromhoz meghallgatni. Irigyeltem, mert neki volt lejártszója, a Nyugatra távozott fivére hagyta hátra, egy csomó lemezzel együtt. A készüléket a zsebken-dőnyi lakótelepi panellakás pvc-padlóján tárolta a haverom, lekuporodtunk mellé, és elbűvölve figyeltem a tányéron forgó „csillogó, fekete lemezeket”, a tú vándorlását a barázdák között, ahogyan a kar közeledik a középpont felé, ám mielőtt elérné, megáll és visszaugrik a kezdő pozícióba.

A negyedik poplemez Elvis *Moody Blue* című, egyben utolsó stúdióalbuma volt, fél évvel a halála előtt jelent meg, amit én ekkor még nem tudtam, azt viszont láttam a címkén, hogy a korong Jugoszláviából származik. Fogalmam sincs, ki vette és mikor, de nem nagyon morgott odahaza senki, amikor gimnazistaként elcseréltem az egyik iskolatársammal egy Beatles-lemezre. Ekkor már nagy öröömre volt lemezejátszónk, egy úgynevezett music center részeként, ami afféle lebutított hifitorony volt, rádióval, duplakazettás magnóval és lemezejátszóval, valamint csatlakozóbemenettel a még sci-finek számító CD-lejátszókhöz. Münchenből hoztuk, kempinges turistaútról, a videómagnó és a Commodore számítógép mellé, amihez az is kellett, hogy apám alternatív forrásokból egészítse ki a családi valutakeretet. Hegyeshalomnál rettegetem, hogy a music centerre fogják rátenni a vámpecsétet, szerencsére a videómagnóra került, így aztán hazaérve rögtön birtokba vehettem a lemezejátszót.

És elkezdhettem végre Beatles-lemezeket gyűjteni. Addigra már volt egy kis kollekciónk a rádióból kazettára vett számokból, ám ezek a felvételek a magyar gyártmányú kismagnó és a szovjet rádió nászának köszönhetően mono rendszerűek voltak. [Ez már nem a nászútról származó készülék, amaz addigra a nagyszüleim ágy-neműtartóján pihent, várva a hétfői tévés adásszüneteket, apám beszerzett helyette egy ugyancsak a Szovjetunióból származó táskarádiót, azon hallgatta a Szabad Európa adásait.] Meglepően hamar a négy liverpooli megszállottja lettem, ami az idő múlásával olyannyira szélsőségesé vált, hogy vénülő fejemre eljutottam odáig, hogy más zene nem is érdekel. Rajongásom az indiai nyomású lemez műtárgyként való nézegetése mellett a nyolcvanas évek elején sugárzott tematikus rádióműsorok hatására indult [*Ez is Beatles, Még mindig Beatles, A Beatles együttes amerikai lemezei* stb.], nagyban rásegítette és bibliám lett Ungvári Tamás könyve, azt azonban eleinte nem sejtettem, hogy a mániába forduló lelkesedés folyamatos izgalmi állapottal jár, ami kielégíthetetlen, de nemegyszer csillapíthatatlan is, legfőképpen ideig-óráig lehet tünetmentesíteni. A szenvedélynek, így a gyűjtőszendélynek árnyoldala is van: a birtoklásvágy versenyre kél az esztétikai élmény és a befogadás adta gyönyörrel, és az évtizedek múlásával az ember eljut oda, hogy amikor hírt kap egy új lemezmegjelenésről – remix, mindeddig dobozban maradt felvételek, különleges változatok, egyedi összeállítás stb. –, elsőként beteges feszültséget érez, hogy mi lesz, ha nem sikerül a cuccot beszereznie.

A music centerrel a lemezeket közvetlenül kazettára lehetett másolni, így aztán körbekérdeztem az ismerősöket, kinek van Beatles-lemeze. Nagyon sok mindenkinek volt, én pedig („becsszó, csak egy napra, nagyon vigyázzok rá”) sorra elkunyeráltam őket. Leginkább, sőt talán kizárólag indiai, jugoszláv és magyar kiadások. Az *A Hard Day's Night* is magyar nyomás volt, amelyet az Elvis-albummal cseréltem, az iskolatársam a régi zenék nagy rajongójának mondta magát, és azt is leszögezte, neki mindegy, hogy Elvis vagy Beatles. [Régi zene, atyaég, tíz évvel jártunk Elvis halála és tizenhéttel a Beatles feloszlása után!] Az első megvásárolt Beatles-lemezemhez viszont kellett egy keresztapa is, az egyik nemrég felszabadult volt afrikai gyarmatról.

A kádári Magyarországon nagy számban tanultak az egyetemeken harmadik világbeli, többségében a béketábor által felkarolt és az imperializmus áldozatainak tekintett, nemegyszer újonnan függetlenné váló államokból érkezett fiatalok. Az egyik ilyen fiatalember egy ideig anyám kollégiumi szobatársnőjével járt, és amikor

megszülettem – anyám még nem végezte el az egyetemet –, Illésen és Omegán nevelkedett szüleim kitalálták, hogy szakítanak a tradíciókkal, és nem valamelyik rokont kérik fel keresztapának, hanem őt. Aki viszont a diploma megszerzését követően visszatért szülőhazájába [amely nem sokkal korábban kapott a gyarmati időkből származó helyett új nevet], majd tizenöt éven keresztül néhány kósza levélen kívül nem érkezett tőle semmi, mígnem egy este csörgött a telefon, és a hajdani, immár Pesten élő szobatársnő jelentkezett be a vidéki panelunkba, mondván, másfél évtized után érkezik Gordon, és egyúttal le is ruccannának hozzánk.

Bár nagy izgalommal vártam a sokat emlegetett keresztapámmal való találkozást, csalódást keltett, hogy nem igazán tudtunk miről beszélni egymással. Valamestet kárpótolt, hogy megajándékozott tíz nyugatnémet márkával, amelyet apám másnap megvásárolt tőlem [a kibontakozó rendszerváltás kiszámíthatatlanságában nem ártott, ha van otthon valuta], nekem pedig az első utam az immár forintosított keresztapai adománnyal az egyik belvárosi kisutcába vezetett, ahol egy maszek boltban jugoszláv nyomású lemezeket árultak. Ott láttam először azokat a Beatles-albumokat, amelyekről korábban annyit olvastam és fantáziáltam, és meg is vettem a *With The Beatles* címűt. Sokat nem filóztam a választás körül, nem volt miért, tudtam, hogy mivel a pénzem most csupán egyetlen lemezre elég, kénytelen leszek visszajárni, és a zsebpénzemet a további albumokra félretenni.

Elkövetkező három év egyik első számú célja volt, hogy valamennyi Beatles-albumot beszerezsem. A maszek bolt idővel butikká alakult át, következő beszerzési forrásaim a pesti lemezboltok lettek. Szerencsére nem kellett a Nyugati pályaudvartól messzire menni: a Lenin körúton [amelyet kiszárvartva át-, illetve visszakereszteltek Teréz körútra] nem egy kis üzlet működött a kapualjakban lévő, fülkényi beugrókban, ahol nyugati nyomású albumokat is árultak, méregdrágán. Amikor fölvonatoztam a fővárosba Honvéd-meccsre, időnként igyekeztem úgy alakítani a napomat, hogy be tudjak kukkantani némelyikbe – ez akkor volt lehetséges, ha a mérkőzés kezdési időpontja kora délutánra esett, és még el bírtam csípni a lemezboltok szombat délelőtti nyitvatartását. Nem volt mindig pénzem vásárolni, és mivel ezekben a klauszrofóbiára hajlamosító üzletekben helyhiány miatt nem lehetett nézelődni, a kért árut a vevő kérésére kitétték a pultra, ami időnként kellemetlen pillanatokat okozott, de végül szívós alapossággal teljessé tudtam tenni a kollekción. Mire a végére értem, beköszöntött a CD-korszak, úgyszólván kezdhettem mindent előlről.

